

Волохата В.Е., Ена А.С.

Харьковский институт банковского дела

Университета банковского дела Национального банка Украины

УПРАВЛЕНИЕ КРЕДИТНО-ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ БАНКОВ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье рассмотрены понятие и сущность кредитно-инвестиционной деятельности банков. Проведен анализ динамики показателей кредитно-инвестиционного портфеля банков за 2003- 2013 годы. Предложены меры совершенствования управления кредитно-инвестиционной деятельностью банков.

Ключевые слова: кредитно-инвестиционная деятельность, ценные бумаги.

Volohata V.E., Ena A.S.

Kharkiv Institute of Banking

University of Banking of the National Bank of Ukraine

THE MANAGEMENT OF CREDIT AND INVESTMENT BANKS IN UKRAINE

Summary

The article presents the concepts and essence of credit and investment activities. Conducted analysis indicators dynamics of banks credit and investment portfolio for 2003-2013 years. Presented some measures for improvement of credit and investment activities of banks.

Keywords: credit and investing activities, securities.

УДК 338.45:621(477)

СУЧАСНИЙ СТАН МАШИНОБУДУВАННЯ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

Гахович Н.Г., Завгородня М.Ю.

Інститут економіки та прогнозування

Національної академії наук України

У статті досліджується сучасний стан промислового комплексу Донбасу у розвитку України. Проаналізована економічна ситуація в промисловості, зокрема в машинобудуванні Донецької і Луганської областей. Здійснено економічну оцінку можливих втрат машинобудування регіону від припинення виробничої діяльності. Пропонується здійснити реконструкцію промислового комплексу на основі запропонованих принципів та з орієнтацією на підвищення конкурентоспроможності промисловості.

Ключові слова: розвиток промисловості, машинобудування, економічні втрати, реконструкція промисловості.

Постановка проблеми. Розвиток економічної ситуації для промислових підприємств Донбасу відбувається на тлі залежності від одного споживача, несприятливої зовнішньої кон'юнктури на готову продукцію та зниження рівня конкурентоспроможності, значних світових цін на паливно-енергетичні ресурси. Проблема диверсифікації збуту української продукції загострилась як через зменшення попиту на товарному ринку Росії, так і через подальшу фактичну втрату традиційного ринку збуту [1]. Значних збитків як для регіону, так і для країни завдав наступний збройний конфлікт: зруйновано значну кількість підприємств та їх інфраструктуру; бізнес, який залишився зазнає суттєвих труднощів із виконанням існуючих та формуванням подальших контрактів, постачанням сировини, логістикою, зайнятістю робітників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження в даному напрямку мають попередній, оціночний характер, а більш точні дані з'являться коли експерти отримають доступ в цей регіон і можливості інвентаризації промислових об'єктів.

В загальному вигляді цій проблемі присвятили свої роботи автори ЗМІ [2,3] та науковці [1].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питання оцінки економічних втрат промисловості через припинення діяльності внаслідок військових дій ґрунтовно не розглядалося. Також надано пропозиції щодо принципів відбудови виробничої сфери Донбасу на сучасній високотехнологічній основі. Дана тема через різноманітність збитків має низку проблемних аспектів, які потребують подальших досліджень. Тому ця тема є особливо актуальною.

Метою статті є аналіз сучасного стану машинобудування на Донбасі та існуючих проблем, а також визначення концептуальних підходів відродження виробничої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Переробна промисловість Донецької і Луганської областей забезпечує реалізацію 24,5% усієї промислової продукції, у т.ч. 48,9% – металургійної продукції, 22,9% – продукції машинобудування, з неї: 82,8% – виробництва машин і устаткування для металургії

та 57,1% – виробництва залізничних локомотивів і рухомого складу.

В **Донецькій області** промислове виробництво за січень-вересень 2014 р. порівняно з аналогічним періодом 2013 р. знизилася на 24,3%, за вересень – на 59,5%, порівняно з серпнем 2014 р. – на 9,6%. В першу чергу знизилася обсяги продукції в металургійному виробництві та виробництві готових металевих виробів – на 23,8%, у виробництві основних фармацевтичних продуктів та фармацевтичних препаратів – на 24,8%, у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – на 26,5%, у виробництві будівельних матеріалів та іншої неметалевої мінеральної продукції – на 29,2%, в машинобудуванні – на 37,6%, у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції – на 46,1%, в легкій промисловості – в 2,2 рази (дані за січень-вересень 2014 р. порівняно з попереднім аналогічним періодом) (табл. 1).

В **Луганській області** за січень-травень 2014 р. індекс промислової продукції скоротився на 2% (порівняно з відповідним періодом 2013 р.). Водночас, спад спостерігався у більшості основних видів промислової діяльності (табл. 1).

На підприємствах переробної промисловості індекс промислової продукції становив 93,3%. В зазначений період скоротилося виробництво харчових продуктів – на 4%, текстильне виробництво – 21,8%, виробництво хімічних речовин – 19,2%, фармацевтична промисловість – 10,3%, виробництво гумових та пластмасових виробів – 37,1%, машинобудування – на 10,4%.

Машинобудівна промисловість Донбасу спеціалізувалася на гірничошахтному обладнанні, машинах та обладнанні для металургійної та хімічної промисловості, підйомно-транспортному обладнанні, локомотивах та залізничних вагонах, складній побутовій техніці. Вона представлена такими провідними підприємствами, як: «Луганськтепловоз», АТ «Стаханівський вагонобудівний завод», ПО «Луганський верстатобудівний завод», АТ «Северодонецький приладобудівний завод», ЗАТ «Стахановмаш», ПрАТ «Новокраматорський машинобудівний завод», концерн «Азовмаш», СКМЗ, Ясиноватський машзавод, НВК «Гірничі машини», ВАТ «Дзержинський електромеханічний завод «Сенсор», ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Донтрансформатор», ЗАТ «Донецький вентиляторний завод»,

Таблиця 1

Оцінка втрат обсягів промислової продукції на Донбасі у розрахунку за 2014 рік,

млн грн

Види промислової діяльності	Виробництво			Втрати	
	січень-вересень 2013	січень-вересень 2014	2014 у % до 2013	за січень-вересень	у розрахунку за рік (оцінка)
Донецька область					
Промисловість	182746	138339	75,7	-44407	-59210
Переробна промисловість	128071	91698,6	71,6	-36372	-48496
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	17211	12649,9	73,5	-4561	-6081
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	481	220,6	45,9	-260	-347
Виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	1238	866,5	70	-371	-495
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	11148	8405,4	75,4	-2742	-3656
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	6181	3331,6	53,9	-2849	-3799
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	693	521,1	75,2	-172	-229
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	4240	2908,7	68,6	-1331	-1775
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	71457	54450,1	76,2	-17007	-22676
Машинобудування	11121	6939,6	62,4	-4182	-5575
Луганська область					
Промисловість	30819	30203	98	-616	-1479
Переробна промисловість	21201	19780,8	93,3	-1420	-3409
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	1292	1241,9	96,1	-50	-121
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	212	166,1	78,2	-46	-111
Виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	672	682	101,5	10	24
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	н.д.	1248,9	н.д.	н.д.	н.д.
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	3042	2457,8	80,8	-584	-1402
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	114	102,1	89,7	-12	-28
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	422	265,3	62,9	-156	-376
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	10297	10225	99,3	-72	-173
Машинобудування	3585	3212,6	89,6	-373	-895

Джерело: розраховано авторами за даними [4, 5]

завод «Бетонмаш», ПАТ «Донецький завод «Продмаш», ПАТ «Краматорський завод «Кондиціонер», Макіївський завод «Лазер», Завод «Горлівський машинобудівник», Дружківський машзавод, Завод «Славтяжмаш», Краматорський завод важкого верстатобудування, Артемівський завод «Победа труда», Краснодарський завод «Автоагрегат».

У 2014 р. обсяги реалізації та виробництва продукції машинобудування на Донбасі суттєво знизилися. Причиною цього є триваючі бойові дії на території регіону, руйнування інфраструктури багатьох машинобудівних підприємств Донецької та Луганської областей змушені були призупинити або зовсім припинити виробничий процес. Головними

причинами призупинення виробництва були такі, як: руйнування основних виробничих потужностей і інфраструктури, передусім залізничного полотна і систем енергозабезпечення, проблеми з комплектуваннями та вивозом готової продукції.

На сьогоднішній день на багатьох підприємствах Донецької і Луганської областей розірваний технологічний ланцюжок виробництва, на відновлення якого може знадобитися чимало часу. Відбувся демонтаж обладнання підприємств, що виробляють продукцію оборонного і подвійного призначення: холдингу «Топаз» (Донецьк), ВАТ «Юність» (м. Краснодар Луганської області), ВАТ «Завод «Точмаш» (Донецьк), ТОВ «Лугмаш 43» [6].

Таблиця 2

Оцінка втрат за основними видами продукції машинобудування Донбасу

Показники	Виробництво*			Втрати	
	січень-вересень 2013	січень-вересень 2014	2014/2013, %	січень-вересень	у розрахунок за рік
Донецька область					
Основні види продукції машинобудування:					
Конвертери і машини ливарні, виливниці і ковші, що використовуються в металургії і в ливарному виробництві, шт	1223	357	29,2	-866	-1154
Валки до прокатних станів, шт	1395	1225	87,8	-170	-227
Підйомники, елеватори та конвеєри безперервної дії для підземних робіт, шт	118	70	59,3	-48	-64
Холодильники-морозильники побутові комбіновані з окремими зовнішніми дверцятами, шт	203075	183580	90,4	-19495	-25994
Машини пральні та машини для сушення одягу побутові, шт	21414	20408	95,3	-1006	-1342
Плити кухонні газові, шт	302493	239272	79,1	-63221	-84295
Трансформатори електричні, шт	926	801	86,5	-125	-167
Вагони вантажні та вагони-платформи, залізничні або трамвайні, несамохідні, шт	9589	1074	11,2	-8515	-11354
Експорт продукції машинобудування – всього, млн дол США	920,3	387,8	42,1	-533	-799
у тому числі:					
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання, млн дол США	384,1	298,8	77,8	-85	-128
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби, млн дол США	529,7	82,8	15,6	-447	-670
Прилади та апарати оптичні, фотографічні, млн дол США	6,5	6,2	95,4	-	-
Імпорт продукції машинобудування – всього, млн дол США	426,5	200,6	47,0	-226	-339
у тому числі:					
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання, млн дол США	334,1	176,9	52,9	-157	-236
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби, млн дол США	67,9	15,1	22,2	-53	-79
Прилади та апарати оптичні, фотографічні, млн дол США	24,5	8,5	34,7	-16	-24
Луганська область					
Експорт продукції машинобудування – всього, млн дол США	258,9	224,4	86,7	-35	-104
у тому числі:					
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання, млн дол США	45	31	68,9	-14	-42
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби, млн дол США	213,6	192,1	89,9	-22	-65
Прилади та апарати оптичні, фотографічні, млн дол США	0,3	1,3	433,3	1,0	3
Імпорт продукції машинобудування – всього, млн дол США	158,3	115,8	73,2	-43	-128
у тому числі:					
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання, млн дол США	132,4	99	74,8	-33	-100
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби, млн дол США	23,4	13,4	57,3	-10	-30
Прилади та апарати оптичні, фотографічні, млн дол США	2,5	3,4	136,0	1,0	3

Джерело: розраховано авторами за даними [4, 5]

* Дані по Донецькій області: виробництво – січень-вересень 2014 р.; експорт-імпорт – січень-серпень 2014 р., по Луганській області за січень-квітень 2014 р.

За січень-вересень 2014 р. обсяги реалізації продукції машинобудівних підприємств Донецької області скоротилися на 37,6% (до відповідного періоду попереднього року). Найбільше скорочення обсягів виробництва продукції порівняно з попереднім періодом було на виробництвах: вагонів вантажних та вагонів-платформ (на 89%), конвертерів і машин ливарних (на 71%), підйомників, елеваторів та конвеєрів безперервної дії (41%) (Таблиця 2).

Втрати Луганської області у відносних показниках мають бути ще вагоміші, оскільки більше її території постраждало від конфлікту. Але Головне управління статистики у Луганській області показує, що за січень-травень 2014 р. обсяги реалізації продукції машинобудування Луганської області скоротилися всього – на 10,4% (до відповідного періоду попереднього року).

Водночас, на Донбасі зосереджено 22,5% основних засобів машинобудівної промисловості України (10,7 млрд грн.), в тому числі в Донецькій обл. – 18,8%, Луганській обл. – 3,7%. Розрахунок обсягу інвестицій, потрібних для відбудови промислового виробництва, буде можливий після експертної оцінки руйнувань матеріально-технічної бази по об'єктах промислового виробництва та визначення концептуальних основ відбудови промисловості Донбасу.

Військові дії з Росією і втрата виробництва потужностей створюють проблеми у забезпеченні експортних поставок, оскільки Донецька і Луганська області є вагомими експортерами продукції машинобудування. Значна частина машинобудівних підприємств мала експортну орієнтацію, причому на ринок Росії припадало понад 50% експорту. Становище на Донбасі стало каталізатором змін географічної та товарної структури зовнішньої торгівлі та загрозою для відновлення певних секторів, зокрема залізничного машинобудування.

Обсяги експорту основної машинобудівної продукції із Донецької області у січні-серпні 2014 р. впали відносно попереднього року майже у 2,4 рази, а імпорт цієї продукції за цей період становив біля половини обсягів минулого року.

За січень-квітень 2014 р. обсяги експорту продукції машинобудування Луганської області скоротилися на 13,3%, або на 34,5 млн дол. США у порівнянні до відповідного періоду 2013 р. Водночас імпорт машинобудівної продукції знизився на 26,8%, або на 42,5 млн дол. США. Наявна статистика зовнішньоекономічної діяльності машинобудування Луганщини не відображає повною мірою глибину падіння експорту та імпорту. Причинами спаду, крім політичної, були: погіршення з 2013 р. кон'юнктури зовнішніх ринків, нестача замовлень, руйнування транспортної інфраструктури.

Економічні втрати машинобудування від зупинення виробництва через події на Донбасі оцінюються у 6,5 млрд грн. недоотриманої промислової продукції, що складає 0,8% загального річного обсягу промислової продукції та 0,33% від рівня валового регіонального продукту по Україні.

Рациональна структура промислового комплексу повинна відповідати поточним і перспективним потребам ринку, технологічній безпеці і конкурентних переваг. Це передбачає: відновлення конкурентоздатних підприємств, перепрофілювання застарілих потужностей, створення нових виробництв у сферах, що динамічно розвиваються або технічно забезпечують галузі – драйвери економіки. Зокрема це виробництва: енергозберігаючої техніки, високопродуктивної і конкурентоспроможної сільськогосподарської техніки, обладнання для харчової і переробної промисловості. Відповідно це

потребуватиме впровадження новітніх технологій проектування та виготовлення техніки і обладнання. Надлишкові потужності залізничного машинобудування треба перепрофілювати на випуск транспорту для міського господарства.

Працездатне населення необхідно зайняти на відбудові пошкоджених великих підприємств, будівництві житла і інфраструктури, відновленні телекомунікаційних мереж, утилізації твердих побутових відходів в замкнутому циклі, а також некапіталомістких та працемістких виробництвах.

Для раціональної структури зайнятості паралельно з реконструкцією машинобудування доцільно розвивати такі працемісткі галузі як: трикотажну, швейну, взуттєву галузі. Завдяки малій капіталомісткості та високій оборотності вкладених коштів (2-4 рази), виробництво текстильних виробів здатне швидко наповнити внутрішній ринок товарами повсякденного попиту і вирішити певні економічні і соціальні завдання регіонів.

Найважливішим фактором економічного зростання регіону мають стати знання, особливо в ІТ-технологіях, що складуть інтегральний ресурс модернізації машинобудування та піднесення всіх сфер життя.

Висновки і пропозиції. Реконструкції промисловості Донбасу взагалі, та зокрема машинобудування, повинна передувати підготовча робота щодо:

- інвентаризації виробничих об'єктів та експертизи їх технологічного стану з визначенням доцільності їх відбудови в залежності від потреб внутрішнього ринку, можливості експорту, наявності наукової, технічної бази і фінансового забезпечення;
- складання переліку пріоритетів промислових виробництв, які доцільно розвивати на Донбасі, виходячи з регіональних особливостей, ресурсної бази, суспільних потреб, наявності трудового потенціалу та національної безпеки країни;
- громадського обговорення фахівцями й залучення інвесторів для відновлення промислових об'єктів Донбасу;
- створення інвестиційного агентства відбудови Донбасу.

Відродження економіки Донбасу має ґрунтуватися не на простому відтворенні зруйнованого потенціалу, а передусім повинно бути зорієнтовано на здійснення реструктуризації промислового комплексу регіону на основі таких принципів:

- забезпечення розв'язання соціальних проблем регіону;
- розвиток поглибленої переробки сировини за рахунок підвищення технологічного рівня виробництв;
- діяльність відроджуваних підприємств має бути зорієнтована на задоволення потреб внутрішнього ринку і передбачати формування міцних зв'язків з іншими регіонами країни;
- зміна структури експорту підприємств у напрямку збільшення частки кінцевого продукту.

Реконструкція машинобудівного виробництва Донбасу має включати:

- впровадження сучасних інформаційно-індустріальних технологій розробки техніки для добувної промисловості, енергетики, машинобудівної, а також легкої, харчової та інших галузей з швидким оборотом капіталу;
- використання технологій подвійного призначення, які застосовуватимуться як для виробництва озброєнь і військової техніки, так і для продукції цивільного призначення;
- створення нових виробництв (на заміну вивезених в Росію) з випуску радіоелектронної, елек-

тропобутової, вимірювальної техніки, приладів та засобів автоматизації;

- надання всебічної допомоги розвитку малого інноваційного підприємництва, створенню сприятливих умов для функціонування малих високотехнологічних організацій;

- створення на території об'єктів, які не підлягають відновленню, регіону промислових майданчиків

з метою організації кластерів, технопарків, індустриальних парків та інших інноваційних структур.

Для реабілітації населення, постраждалого в результаті військових сутичок, варто налагодити в регіоні виробництво медичної техніки та діагностичної апаратури, засобів пересування, протезування, в тому числі за конверсійними технологіями підприємств оборонно-промислового комплексу.

Список літератури:

1. Собкевич О. В. Щодо сучасного становища та заходів відбудови економік Донецької та Луганської областей / Собкевич О. В., Шевченко А. В., Михайличенко К. М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1639/>
2. Самаєва Ю. Промисловість Донбасу: воєнні втрати / Самаєва Ю., Івченко Р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/promyshliennost/promislovist-donbasu-voeyenni-vtrati_.html
3. Панченко Ю. Промисловість військового часу / Панченко Ю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2014/08/19/7025136/>
4. Дані Головного управління статистики у Донецькій області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://donetskstat.gov.ua/statinform/ved2.php?dn=0814>
5. Дані Головного управління статистики у Луганській області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lugastat.lg.ua/sinf/ves/rves.php>
6. Гребеник К. Які підприємства Донбасу ризикують опинитися в Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.ua/ua/business/1377967-yaki-pidpriemstva-donbasu-rizikuyut-opinitisya-v-rosiyi>

Гахович Н.Г., Завгородня М.Ю.

Институт экономики и прогнозирования
Национальной академии наук Украины

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ МАШИНОСТРОЕНИЯ ДОНЕЦКОЙ И ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТЕЙ

Аннотация

В статье исследуется современное состояние промышленного комплекса Донбасса в развитии Украины. Проанализирована экономическая ситуация в промышленности, в частности машиностроении Донецкой и Луганской областей. Осуществлена экономическая оценка возможных потерь машиностроения региона от прекращения производственной деятельности. Предлагается осуществить реконструкцию промышленного комплекса на основе предложенных принципов с ориентацией на повышение конкурентоспособности промышленности.

Ключевые слова: развитие промышленности, машиностроение, экономические потери, реконструкция промышленности.

Gahovich N.G., Zavorodnia M.Y.

Institute for Economics and Forecasting
Ukrainian National Academy of Sciences

MODERN CONDITION OF MACHINE-BUILDING INDUSTRY OF DONETSK AND LUHANSK REGIONS

Summary

The article examines the current state of Donbass industrial complex for the development of Ukraine. Analyzed the economic situation in the industry, particularly in mechanical engineering Donetsk and Luhansk regions. Offered economic evaluation of potential losses of the region of engineering production outages. It is proposed to reconstruct industrial complex on the basis of the proposed principles and with a focus on improving the competitiveness of the industry.

Keywords: industrial development, mechanical engineering, economic costs, reconstruction industry